

LOREDANA-MARIA ILIN-GROZIOU¹, ROMÂNIA

Cuvinte cheie: spațiu, spor, tradiția populară, tradiția creștină, rugăciunea de binecuvântare.

Relația dintre spațiu și bunăstare în contextul existenței umane

Rezumat

Indiferent de multiplele sensuri pe care le-a asimilat de-a lungul timpului conceptul de *spațiu*, am constatat faptul că acesta este elementul care contribuie la definirea unei culturi și îndeplinește un rol important în cunoașterea culturală.

Spațialitatea interioară este reprezentată de casă, care este elementul identitar unde își duce existența cotidiană colectivitatea familială. În vederea ocrotirii habitatului de spiritele malefice care ar putea zădărnici sănătatea și prosperarea individului în plan fizic și mental, creștinul cheamă preotul pentru a săvârși cele rânduite de Biserică. Grija pentru protecția casei și a culturilor, pentru promovarea belșugului, dar și pentru o stare bună de sănătate a indivizilor se manifestă în registrul ritual în anumite momente ale calendarului creștin. Potrivit tradiției, în cadrul Sfintei Liturghii sau după săvârșirea acesteia preotul rostește rugăciunea de binecuvântare a brânzei, ouălor, cărnurilor și strugurilor. Aceste rugăciuni de binecuvântare subliniază grija pe care Biserica o are pentru a răspunde cu mulțumire la darurile lui Dumnezeu.

¹ Institutul de Cercetări Socio-Umane „C. S. Nicolăescu-Ploșor”, Craiova.

Keywords: space, prosperity, popular tradition, Christian tradition, blessing prayer.

The Connection Between Space and Welfare in the Context of Human Existence

Summary

Regardless its multiple meanings that the concept of *space* has assimilated along the time, there has been observed that it represents the element that contributes to the definition of a culture and fulfils a significant role in the cultural knowledge.

The interior spatiality is represented by the household, which is the identity element where the family carries out their existence. As regarding the protection of the habitat against the evil spirits that might affect the health and the prosperity of the individual, physically and mentally, the Christian calls the priest for performing what the Church specifies. The concern for the protection of the house and crops, for the promotion of wealth, along with the good health of the individuals, is manifested in the ritual register at certain moments in the Christian calendar. According to the tradition, during the Holly Mass, or after it has been finished, the priest says the prayer for the blessing of cheese, eggs, meat and grapes. These blessing prayers underline the care that the Church has for responding with gratitude to the gifts received from God.

Relația dintre spațiu și bunăstare în contextul existenței umane

Conceptele de *spațiu* și *loc* au fost examinate și interpretate sub abordările teoretice cele mai diverse. Aceste accepțiuni au provocat și dezvoltat o serie de teorii și abordări pluridisciplinare care și-au propus să descopere sensurile multiple pe care le-au asimilat de-a lungul timpului. În rândurile care urmează, nu vom încerca o inventariere a tuturor dezbaterilor asupra acestor două noțiuni, ci vom scoate în evidență o parte dintre teoriile sau perspectivele pe care le-am considerat concludente pentru studiul de față. Accentul este pus pe interdependența dintre spațiu și relațiile interumane, precum și pe influența culturală a spațiului asupra unui grup de indivizi.

Majoritatea antropologilor au remarcat faptul că spațiul nu este perceput omogen și nu este un plan izometric, ci îndeplinește un rol deosebit de important în experiența umană. În acest context este susținută ideea că „o anumită conceptualizare a spațiului naște o anumită așezare culturală”². Discursul despre spațiu „poate deveni o cale prin care să fie depășite distanțele fizice, aducându-se, astfel, mult mai aproape, lumile în care trăim”³. În crearea locului, mișcarea corpului îndeplinește un rol deosebit de important, spațiul fiind conceptualizat ca mișcare.

Natura antropologico-psihologică a spațiului se face evidentă în lucrarea lui Leo Frobenius, unde remarcăm existența a două sisteme diferite de percepere⁴. Astfel, potrivit etnologului german, membrii culturii răsăritene percep spațiul ca pe o grotă a lumii, iar cei ai culturii occidentale, ca vastitate a lumii. De altfel, pentru etnologul german perceperea spațiului ca mediu vital înseamnă conștientizarea legăturii strânse între genul de cultură, tipul de societate și cel al teritoriului locuit. Ființele umane sunt încorporate într-un spațiu al materialității, evidentă fiind importanța spațiului vital.

În societățile de tip tradițional, spațiul ca mediu vital este cel care influențează reafirmarea periodică a unui grup social în raport cu sine și în raport cu sacrul. Prin urmare, spațiul este legat de individ. Pentru Henri Lefebvre⁵, spațiul reprezintă un produs al relațiilor din societate, supus modificărilor tocmai datorită concepțiilor culturale. Dar, spațiul nu este perceput în mod similar de toate ființele umane: „Există tipuri fundamentale diferite ale experienței spațiale și temporale”⁶. Așadar, spațiul este o categorie subiectivă a sensibilității umane.

Secolul al XX-lea începe sub patronajul „epocii spațiului” și „al simultaneității”,

² Ilie Bădescu, Ozana Cucu-Oancea, Gheorghe Șișeștean, *Tratat de sociologie rurală*, București, Editura Mica Valahie, 2012, p. 173.

³ *The anthropology of space and place: Locating culture*, edited by Low, Setha, Denise Lawrence-Zuniga, Publishing Blackwell, 2003, p. 7.

⁴ Leo Frobenius, *Paideuma. Schiță a unei filozofii a culturii*, traducere de Ion Roman, București, Editura Meridiane, 1985, p. 140.

⁵ Henri Lefebvre, *La production de l'espace*, Paris, 1974, p. 88.

⁶ Ernst Cassirer, *Eseu despre om. O introducere în filozofia culturii umane*, București, Editura Humanitas, 1994, p. 68.

subliniază Michel Foucault: „Epoca actuală ar fi, poate, mai curând epoca spațiului. Suntem în epoca simultanului, a juxtapunerii, a aproapelui și departelui, a alăturatului, a dispersatului”⁷. Între heterotopie și utopie există deosebiri relevate de acesta. Primele sunt spații reale, care alătură simultan mai multe configurații sociale și culturale, sunt un gen de „utopii efectiv realizate în care amplasamentele reale, toate celelalte amplasamente reale care se pot găsi în interiorul unei culturi sunt, în același timp, reprezentate, contestate și inversate, niște specii de locuri aflate în afara oricărui loc, chiar dacă sunt localizabile în mod efectiv”⁸. Utopiile sunt spații ireale care păstrează un raport de analogie directă sau răsturnată cu spațiul real. Spațiul utopic creează o variantă ideală a societății. Pentru ceea ce a dorit să demonstreze, Foucault ia oglinda ca exemplu de amplasament ce desemnează ambele reprezentări. Aceasta „este o utopie, pentru că este un loc fără loc. În oglindă, eu mă văd acolo unde nu sunt, într-un spațiu ireal ce se deschide în chip virtual în spatele suprafeței, sunt acolo unde nu sunt, un fel de umbră care-mi oferă propria-mi vizibilitate, care-mi permite să mă privesc acolo unde sunt absent: utopia oglinzii. Dar este, în același timp, și o heterotopie, în măsura în care oglinda există cu adevărat și are, asupra locului pe care-l ocup, un fel de efect retroactiv; pornind de la oglindă mă descopăr pe mine absent din locul în care sunt din moment ce mă văd în ea”⁹.

În directă relație cu spațiul au fost puse conceptul de timp și cel de cultură. De altfel, teoreticianul Gaston Bachelard afirmă: „Uneori credem că ne cunoaștem în timp, dar nu cunoaștem decât o suită de fixări în spații de stabilitate a ființei, a unei ființe care nu vrea să se scurgă, care, chiar când se întoarce în trecut în căutarea timpului pierdut, vrea să <<suspende- zborul timpului>>. În miile sale de alveole, spațiul conține timp comprimat”¹⁰. Spațiul și timpul sunt parte integrantă din universul existențial. Raportul spațiu-timp este indispensabil oricărei existențe.

Majoritatea cercetătorilor culturii au ajuns la concluzia antropologului american Edward T. Hall care a vorbit despre spațiul social ca bio-comunicare: spațiul și timpul sunt dimensiuni ale culturii „în afara conștiinței”¹¹. Analizând problematica spațiului în culturile vestice și cele estice, cercetătorul constata că există diferențe majore privind modul în care indivizii se comportă și reacționează în diferite tipuri de cultură, definite de spațiu personal, care variază în funcție de tipul relațiilor și al stării sociale. Bunăoară, o locuință tradițională japoneză, care are pereții mobili ce permit existența spațiilor multifuncționale, poate să pară unui european sau american ca fiind „săracă”. În cultura estică (asiatică, orientală), un spațiu lipsit de mobilier și alte obiecte dobândește semnificații estetice. La nivelul culturilor, al organizării lor sociale, cât și la nivelul existenței individuale, există două sisteme distincte denumite de autor timp monocron și timp policron. Dar, nicio cultură nu este exclusiv monocronă sau policronă. În sistemele monocrome timpul este considerat o realitate tangibilă, pe când, în cele policrone, timpul este tratat într-o manieră mai puțin concretă¹².

⁷ Michel Foucault, *Altfel de spații*, în „Theatrum philosophicum: studii, eseuri, interviuri. 1963-1984”, ediție îngrijită de Ciprian Mihali, traducere de Bogdan Ghiu, Ciprian Mihali și Sebastian Blaga, Cluj-Napoca, Editura Diaphora, 2001, p. 251.

⁸ *Ibidem*, p. 254.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Gaston Bachelard, *Poetica spațiului*, traducere Irina Bădescu, Pitești, Editura Paralela, 2003, p. 40.

¹¹ Edward T. Hall, „Proxemics.” *Current Anthropology*, 9, 1968, pp. 83-108.

Marc Augé analizează raportul între loc, spațiu și non-loc, evidențiind conceptul unificator de loc antropologic ca un construct concret și simbolic al spațiului. Locul antropologic se caracterizează prin patru trăsături comune legate de ontologic: identitarul, relaționarul, istoricul și statutul intelectual, cărora li se adaugă receptarea spațiului, a timpului și a individului într-o stare de exces. În terminologia lui Augé „locul antropologic, vidat de tot ce are identitar, devine un non loc”¹³. Non-locul este spațiul tranzitoriu, cu o identitate abstractă, consecință a supramodernității: „Nu se formează identități singulare, nici relații, ci doar solitudine și similitudine. Nu e loc pentru istorie decât doar dacă aceasta s-a transformat într-un element al unui spectacol”¹⁴.

Un alt aspect vizat de către cercetători este cel care se referă la caracterul de sacralitate al locuirii. În lumea omului religios s-a acordat o importanță deosebită orientării spațio-temporale, apelându-se la simboluri care dau „continuitate hierofaniilor și le dezvoltă în sisteme ample, în simbolisme. Simbolismele solidarizează omul cu sacrul în chiar câmpul vieții cotidiene”¹⁵. Dintre simbolurile de orientare, care „sunt scheme de reprezentare a Cosmosului ca Tot”¹⁶ menționăm: casa, stâlpul, coloana cosmică, crucea etc.

Mircea Eliade este cel care insistă asupra rolului arhetipurilor în evoluția cunoașterii: „Profunda nostalgie a omului religios este aceea de a locui într-o << lume divină >>, de a avea o casă asemănătoare << casei zeilor >>, așa cum a fost ea întruchipată mai târziu în temple și sanctuare”¹⁷.

Este adevărat faptul că există multiple accepții ale conceptului de spațiu care diferențiază diferitele tipuri de cultură. Indiferent de abordare, am identificat faptul că acesta este elementul care contribuie la definirea unei culturi și îndeplinește un rol important în cunoașterea culturală. Rezultat al practicii sociale care generează relații sociale, spațiul este perceput ca un model cultural. Spațiul îndeplinește mai multe funcții care pun în evidență dihotomiile sacru-profan, finit-infinit, închis-deschis etc. În antropologie este subliniată importanța corpului ca entitate fizică și biologică în înțelegerea conceptului de spațiu. Spațiul ocupat de corp (spațiu încorporat) și locul sunt întotdeauna unite și complementare. Spațiul materialității ca atare sau spațiul locuit este cel care creează sentimentul de apartenență, identitatea unei comunități fiind creată prin raportare la spații. Locurile sunt construcții sociale ale oamenilor care își pun amprenta asupra acestora. Existența oamenilor într-un loc generează caracteristici culturale și sociale implicând interacțiunea individului cu grupul în context sacru.

Colectivitățile tradiționale au avut o atitudine rituală, care a devenit una ceremonială, față de locuința lor. Conform mentalității tradiționale românești, existau trei categorii ale spațiului umanizat: locuri bune, rele și ferite. Iată câteva prescripții rituale sau credințe care vorbesc despre grija deosebită pentru preîntâmpinarea acțiunilor spiritelor malefice. Spațiul este încadrat într-un tipar cerut de Sacru și social: „locul bun îi loc sfânt”¹⁸; „locul pe care a

¹² Idem, *The Dance of Life: The Other Dimension of Time*, New York, 1983, pp. 43-45.

¹³ Marc Augé, *Non-Places: Introduction to an Anthropology of Supermodernity*, Verso, London, 1995, p. 100.

¹⁴ *Ibidem*, p. 103.

¹⁵ Aurel Codoban, *Sacru și ontofanie*, Iași, Editura Polirom, 1998, p. 86.

¹⁶ Delia Suiogan, *Simbolica riturilor de trecere*, București, Editura Paideia, 2006, p. 28.

¹⁷ Mircea Eliade, *Tratat de istoria religiilor*, București, Editura Humanitas, 1992, p. 63.

¹⁸ Ernest Bernea, *Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român*, București, Editura Humanitas, 1997, p. 23.

fost o casă pustie era rău, dar, dacă făceai slujbe, devenea bun”¹⁹; „loc rău nu e, așa, oriunde. E loc rău din lele, e loc rău din păcate grele sau din farmece”²⁰; „când calul trage într-un loc unde începe să bată cu copita, să știi că dedesupt nu-i curat”²¹; „se mai întâmplă de un loc rău acolo unde l-a trăsnet pe un om sau s-a răsturnat caru și a murit, știi, la un cot sau altundeva. Să ferește omu de locu ăla, de teamă, că, știi, e loc rău”²². Este știut că, locurile de casă trebuie să fie ferite de contactul cu impuritățile de orice gen, să fie alese cu mare grijă, în caz contrar armonia și bunăstarea ar fi puse în primejdie.

Pentru cei care locuiesc împreună, un loc bun, o formă de organizare spațială este casa. Acest spațiu închis are rolul de a oferi siguranță persoanelor pe care le adăpostește. În acest sens, B. Goetz consideră că a locui este un mod personal al fiecăruia de a ocupa spațiul și un acord comun între locuitor și locuire²³. Casa este un microcosmos așezat în Centrul Lumii, după cum sublinia Mircea Eliade, cel care a analizat percepțiile popoarelor primitive care repetau prin gestul întemeietor al casei pe cel al divinității din momentul cosmogonic²⁴. Casa este elementul identitar în care își duce existența cotidiană colectivitatea familială.

După cum ocrotirea și ajutorul lui Dumnezeu îl însoțesc pe om în orice moment al existenței, precum și la începutul lucrurilor sale, așa și la construirea casei, creștinul cheamă preotul pentru a săvârși cele rânduite de Biserică. Rugăciunea care se rostește de către preot la începerea temeliei casei aduce protejarea de forțele răului, binecuvântarea și sfințirea locului, a spațiului care urmează a fi locuit prin invocarea harului Sfântului Duh: „Dumnezeule Atotțiitorule, Care ai făcut cerul cu înțelepciune și ai întemeiat pământul pe tăria lui, Ziditorule și Făcătorule a toate, caută spre robul tău (N), care, cu puterea tăriei Tale, voiește să ridice casă pentru locuit și prin zidire să o înalțe; întărește-o pe ea pe piatra cea tare, ca, după glasul cel dumnezeiesc al Evangheliei Tale, nici vântul, nici apa, nici altceva să nu o poată strica. Ajută-i să o înalțe până la capăt și pe cei care vor să locuiască în ea îi păzește de toată bântuiala celui potrivnic. Că a Ta este stăpânirea și a Ta este împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor”²⁵. De asemenea, sfințirea casei se poate face la terminarea lucrărilor și după amenajarea acesteia, la mutarea într-o locuință nu neapărat nouă sau după terminarea lucrărilor de renovare. Prin rugăciunea de binecuvântare săvârșită de către preot așezăm casa sub paza și binecuvântarea lui Dumnezeu: „Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, Care ai binevoit a intra sub acoperământul vameșului Zaheu și Te-ai făcut mântuire lui și la toată casa lui, Înșuși și acum păzește nevătămați de toată răutatea pe cei ce voiesc a locui aici și aduc Ție rugăciuni prin noi nevrednicii, și-i binecuvintează pe

¹⁹ Monica Budiș, *Microcosmosul gospodăresc. Practici magice și religioase de apărare*, București, Paideia, 1998, p. 302.

²⁰ Ernest Bernea, *op. cit.*, p. 26.

²¹ Artur Gorovei, *Credințe și superstiții ale poporului român*, ediție îngrijită de Iordan Datcu, București, Editura Grai și suflet-Cultura Națională, 1995, p. 34.

²² Ernest Bernea, *op. cit.*, p. 41.

²³ B. Goetz, *Théorie des maisons. L'habitation, la surprise*, Lagrasse: Collection „Art et architecture” Verdier, 2011, p. 3.

²⁴ Mircea Eliade, *Sacral și profanul*, traducere de Brândușa Prelipceanu, București, Editura Humanitas, 1995, p. 7.

²⁵ *Aghiasmatar*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 2016, p. 387 (în continuare se va cita: *Aghiasmatar...*, p.).

ei și casa aceasta, și păstrează totdeauna viața lor nebântuită și le dăruiește cu îndestulare toate bunătățile Tale spre folos prin binecuvântarea Ta; că Ție se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, împreună cu Cel fără de început al Tău Părinte și cu Preasfântul și Bunul și de viață Făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor”²⁶.

Se remarcă grija deosebită pentru ocrotirea habitatului de spiritele malefice care ar putea zădărnici sănătatea și prosperarea individului în plan fizic și mental. Gândirea omului este aceea ca în casa lui să aducă doar ceea ce îi este de folos. În acest sens, psalmistul David spune: „Nu va locui în casa mea cel mândru; cel ce grăiește nedreptăți nu va sta înaintea ochilor mei”²⁷. După cum se poate observa, intenția și scopul locuitorului casei creștine este aceea de a evita tot ceea ce îl dezavantajează, tot ceea ce nu-i este benefic și nefolositor.

Este importantă concepția și credința că Biserica este considerată ca fiind casa lui Dumnezeu sau arhetip al caselor umane, iar acestea sunt socotite ca fiind „mici biserici” constituite și modelate în funcție de oamenii care le ocupă, întrucât aceștia sunt apreciați ca fiind următori și împlinitori ai preceptelor evanghelice oferite de Hristos. După cum casa se curățește prin invocarea rugăciunilor preotului de la slujba de sfeștanie, tot așa și sufletul este considerat a fi o „casă” a lui Dumnezeu care se poate curăța și poate fi locuită de Acesta prin slujba de spovedanie.

Este interesantă ideea preotului Marian Grozoiu care în predicile sale afirmă că locuința este o „prelungire a sufletului uman”. În această afirmație, găsim o strânsă legătură între persoana umană și casa sa, pe care o consideră un loc mai mult decât intim și profund. În peregrinările și concediile către alte destinații turistice, după ce omul se întoarce la casa sa, afirmă: „Nicăieri nu-i ca acasă!”

Tot din categoria rugăciunilor menite să asigure eficiența demersurilor umane și o stare bună de sănătate a indivizilor, să apere habitatul de forțele malefice face parte și binecuvântarea prinoaselor într-un moment de mare concentrare rituală, și anume, în Duminica Paștilor: „Stăpâne Doamne, Dumnezeul nostru, Ziditorule și Făcătorule a toate, binecuvintează brânza și ouăle acestea, și pe noi ne păzește întru bunătatea Ta, ca, gustând din ele, să ne umplem de darurile Tale cele date nouă cu prisosință și de bunătatea Ta cea negrăită. Că a Ta este stăpânirea și a Ta este împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor”²⁸. Aceste alimente binecuvântate au fost supuse în timpul Postului Paștelui, care începe în seara Duminicii Lăsatului sec de brânză și se termină în seara Sâmbetei din Săptămâna Mare, unor interdicții severe. Postul Păresimilor își are reglementarea pe baza Sfintei Scripturi și a Sfintei Tradiții, întărește trupul și ușurează sufletul și se asprește, conform rânduielilor canonice tradiționale, în Săptămâna Patimilor care are o însemnătate deosebită în viața creștină ortodoxă.

Tot de Paști se citește de către preot în casele credincioșilor sau la ușa cea din afară a bisericii rugăciunea la binecuvântarea cărnurilor: „Caută, Doamne, Iisuse Hristoase, spre mâncărurile acestea de carne și le sfințește precum ai sfințit berbecul pe care Ți l-a adus credinciosul Avraam, mielul pe care Ți l-a adus jertfă Abel și vițelul cel gras care ai poruncit să fie junghiat pentru fiul cel rățacit și apoi întors către Tine. Și, precum acela s-a învrednicit

²⁶ *Ibidem*, p. 389.

²⁷ *Ibidem*, p. 393.

²⁸ *Ibidem*, p. 418.

a se îndulci de harul Tău, așa și pe noi ne învrednicește să luăm cele sfințite și binecuvântate de Tine, spre hrana noastră a tuturor. Că Tu ești hrana cea adevărată și dătătorul bunătăților și Ție slavă înălțăm, împreună și Părintelui Tău Celui fără de început și Preasfântului și bunului și de viață făcătorului Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor”²⁹. Această rugăciune constituie mijlocul haric prin care Biserica binecuvântează tot ce este de trebuință omului. Este promovată abundența hranei care este indispensabilă vieții. Dar, după cum spunea Mântuitorul Hristos, procurarea hranei nu trebuie să constituie singura grijă a vieții: „Nu vă îngrijiți, cu sufletul vostru, ce veți mânca sau ce veți bea, nici cu trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca, căci știe Tatăl vostru cel Cereșc că aveți trebuință de toate acestea”³⁰. Preocuparea principală a omului trebuie să fie mântuirea sufletului: „Ce va folosi omului de ar dobândi lumea toată și-și va pierde sufletul său? Sau ce va da omul, în schimb, pentru sufletul său?”³¹

În accepțiunea populară și religioasă, grija pentru protecția culturilor și a casei, pentru promovarea belșugului, dar și pentru o stare bună de sănătate a indivizilor se manifestă încă de la începutul lunii februarie, când sunt practicate o serie de tradiții și demersuri magice. Astfel, în nordul Olteniei, în Plaiul Cloșanilor, întâlnim obiceiul numit „trifănitul viilor”, care vizează începerea, sub bun-augur, a ciclurilor de rodire, stimularea fertilității și promovarea abundenței rodului. În dimineața zilei de 1 februarie, când Biserica Ortodoxă îl sărbătorește pe Sfântul Mucenic Trifon, sunt săvârșite, de către preoți, slujbe la culturile de vii și livezi, urmate de ocolirea acestora, stropitul cu apă sfințită și ospățul comun, desfășurat cu cântec și voie bună pe plaiul cu viță de vie.

Asigurarea sporului se manifestă și în alte momente ale sărbătoreșului, ca de exemplu pe 6 august, când în biserică este comemorat momentul Schimbării la Față a Domnului, în Muntele Taborului, în fața ucenicilor Săi, Petru, Ioan și Iacov.

În calendarul popular, ziua apare sub numele de Obrejenia sau Probejenia și marchează începutul toamnei. Biserica poartă de grijă prin binecuvântarea sa atunci când omul sădește vița de vie, ca aceasta să aibă un rod bogat și să fie ferită de dăunători, dar și când o culege, la gustarea strugurilor: „Binecuvintează, Doamne, acest rod nou al viței, pe care, prin buna întocmire a văzduhului, prin picăturile de ploaie și prin liniștea vremii, ai binevoit a-l aduce la acest ceas al coacerii; și, celor ce vom gusta din el să ne fie spre veselie, iar celor ce l-au adus Ție ca dar, spre curățirea păcatelor, prin dumnezeiescul și Sfântul Trup și Sânge al Hristosului Tău cu Care binecuvântat ești, împreună cu Preasfântul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor”³². Aducerea strugurilor în biserică constituie prilej de mulțumire față de Dumnezeu care dăruiește oamenilor darurile Sale, daruri ce se obțin prin binecuvântarea lui Dumnezeu. Aducerea roadelor viței de vie în Biserică este o practică veche, mărturie în acest sens găsim în Canonul 28 al Sinodului VI Ecumenic: „Iar aducerea strugurilor să fie socotită ca o pârgă, și preoții binecuvântându-o osebuit să o dea celor ce o cer pe aceasta, spre mulțumire Dătătorului rodurilor prin care trupurile noastre cresc și se hrănesc după orânduirea bisericească”.

Odată cu evoluția societății s-a schimbat modul de percepție asupra vieții și, implicit,

²⁹ *Ibidem*, p. 419.

³⁰ Matei VII, 25, 32.

³¹ Marcu 8, 36-37.

³² *Aghiasmatar...*, pp. 416-417.

și asupra spațiului în care omul își duce existența cotidiană. Pentru contextul zilelor noastre, el a devenit consumator, iar timpul liber a fost înlocuit cu timpul dedicat consumului. Cu cât individul și-a însușit mai multe bunuri materiale, iar scopul lui a devenit prosperitatea, cu cât a fost atras mai mult de consum și de confort, cu atât mai mult adăpostul lui a devenit mai complex și mai încărcat. În contrast cu societatea tradițională, unde spațiul era văzut ca o mică biserică sau ca un mijloc de promovare a unor valori spirituale tradiționale, în zilele noastre locuința tinde să devină un spațiu tehnologizat, sofisticat și luxuriant, un loc din ce în ce mai închis, mai izolat și mai lipsit de trăire comunitară.

În concluzie, relația dintre spațiu și bunăstare în contextul existenței umane este una determinată implicit de manifestările și dezvoltările individului pe scara socială și de raporturile sale intercomunitare și spirituale. Locul și existența (omul) sunt două categorii indispensabile și intersectabile care atestă și marchează viața și dinamismul cultural al tuturor persoanelor: trecute, prezente și viitoare.

BIBLIOGRAFIE

- ***, *Aghiasmatar*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 2016.
- AUGE, Marc, *Non-Places: Introduction to an Anthropology of Supermodernity*, Verso, London, 1995.
- BACHELARD, Gaston, *Poetica spațiului*, traducere Irina Bădescu, Pitești, Editura Paralela, 2003.
- BĂDESCU, Ilie, CUCU-OANCEA, Ozana, ȘIȘEȘTEAN, Gheorghe, *Tratat de sociologie rurală*, București, Editura Mica Valahie, 2012.
- BERNEA, Ernest, *Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român*, București, Editura Humanitas, 1997.
- Biblia sau Sfânta Scriptură*, tipărită cu binecuvântarea Preasfântului Părinte Daniel Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 2008.
- BUDIȘ, Monica, *Microcosmosul gospodăresc. Practici magice și religioase de apărare*, București, Paideia, 1998.
- CASSIRER, Ernst, *Eseu despre om. O introducere în filosofia culturii umane*, București, Editura Humanitas, 1994.

- CODOBAN, Aurel**, *Sacru și ontofanie*, Iași, Editura Polirom, 1998.
- ELIADE, Mircea**, *Tratat de istoria religiilor*, București, Editura Humanitas, 1992.
- IDEM**, *Sacrul și profanul*, traducere de Brândușa Prelipceanu, București, Editura Humanitas, 1995.
- FOUCAULT, Michel**, *Altfel de spații*, în „Theatrum philosophicum: studii, eseuri, interviuri. 1963-1984”, ediție îngrijită de Ciprian Mihali, traducere de Bogdan Ghiu, Ciprian Mihali și Sebastian Blaga, Cluj-Napoca, Editura Diaphora, 2001.
- FROBENIUS, Leo**, *Paideuma. Schiță a unei filozofii a culturii*, traducere de Ion Roman, București, Editura Meridiane, 1985.
- GOETZ, B.**, *Théorie des maisons. L'habitation, la surprise*, Lagrasse: Collection „Art et architecture” Verdier, 2011.
- GOROVEI, Artur**, *Credințe și superstiții ale poporului român*, ediție îngrijită de Iordan Datcu, București, Editura Grai și suflet-Cultura Națională, 1995.
- HALL, Edward T.**, „Proxemics.” *Current Anthropology*, 9, 1968.
- Idem**, *The Dance of Life: The Other Dimension of Time*, New York, 1983.
- LEFEBVRE, Henri**, *La production de l'espace*, Paris, 1974.
- SUIOGAN, Delia**, *Simbolica riturilor de trecere*, București, Editura Paideia, 2006.
- The anthropology of space and place: Locating culture*, edited by Low, Setha, Denise Lawrence-Zuniga, Publishing Blackwell, 2003.